

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА

NO.11 (3037)

ЧАЦВЕР, 29 САКАВІКА, 2007

Сапраўднае мастацтва не ведае межаў
Стар. 2

Там, дзе водар сена і смак бабуліных бліноў
Стар. 3

Чароўны востраў з глыбіні стагоддзяў
Востраў або выспа — гэта архаічнае ўяўленне старажытных народаў пра Сусвет
Стар. 4

АНТЫЧНЫЯ ТЭХНАЛОГІІ Ў СУЧАСНАЙ РЭСТАЎРАЦЫІ

Спецыялісты ўжываюць антычныя тэхналогіі пры рэстаўрацыі фрэсак XII стагоддзя Полацкай Спаса-Праабражэнскай царквы Спаса-Ефрасінеўскага манастыра

Ірына Цімафеева

Расійскія рэстаўратары працуюць у старажытным храме па запрашэнню Міністэрства культуры Беларусі. Група з міжабласнага мастацкага ўпраўлення пры Міністэрстве культуры Расіі спецыялізуецца менавіта па ўзнаўленню фрэсак XII-XIV стагоддзяў. Мастакі прымалі ўдзел у рэстаўрацыі помнікаў у Суздаль, Ноўгарадзе, Пскове, а нядаўна вярнуліся з Македоніі. Разам з расійскімі спецыялістамі ў царкве працуюць беларускія рэстаўратары з прадпрыемства “Мінскрэстаўрацыя”. Першы этап аднаўленчых работ плануецца завяршыць да 5 чэрвеня — Дня памяці Ефрасініі Полацкай.

Нягледзячы на тое, што сёння існуе мноства спосабаў замацавання маляўнічага пласта фрэсак з дапамогай хімічных прэпаратаў, у Спаса-Праабражэнскай царкве рэстаўратары ўжываюць толькі старажытныя тэхналогіі. Напрыклад, выкарыстоўваюць яечны жаўток, які мастакі дадавалі ў фарбы з часоў антычнасці. З жаўтком змешва-

Падчас рэстаўрацыі адной з фрэсак полацкай Спаса-Праабражэнскай царквы

ецца спецыяльны раствор — і старажытныя фарбы ажываюць.

Спаса-Праабражэнская царква па праву лічыцца жамчужнай усходнеславянскай

культуры. Тут знаходзяцца мошчы прападобнай заступніцы беларускай зямлі — Ефрасініі Полацкай. Міністэрства культуры плануе ў хуткім часе

пачаць працэдуру занясення Спаса-Праабражэнскай царквы Спаса-Ефрасінеўскага манастыра ў Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА.

Тры разы на тыдзень

Аднаўленне авіярэйса Мінск — Берлін прыцягне ў Беларусь больш турыстаў з ФРГ

Да палётаў фактычна ўсё гатова

Аляксандр Сцяпаняў

Наведванне Беларусі стане больш прывабным, асабліва для дзелавых людзей і турыстаў з Германіі, у выніку аднаўлення рэгулярных авіярэйсав па маршруце Мінск — Берлін. Такі пункт гледжання выказалі ў пасольстве ФРГ у Беларусі. Нацыянальная авіякампанія “Белавія” аднаўляе авіярэйсы з 3 мая.

“Добрыя авіязносны паміж сталіцамі збліжаюць Беларусь і Германію, — адзначылі ў дыпламатычнай місіі. — Аднаўленне прамых авіярэйсав паміж Мінскам і Берлінам — радасная пад-

зея. У выніку пашырэння сеткі павятраных зносінаў наведванне Беларусі становіцца больш прывабным для жыхароў Германіі”.

Па маршруце Мінск — Берлін будзе лятаць самалёт CRJ - 100 LR вытворчасці канадскага канцэрна “Бамбардзье”. Як лічаць у “Белавія”, гэты сярэднемагістральны самалёт забяспечыць больш высокі ўзровень камфорту для пасажыраў двух класаў абслугоўвання: бізнес-клас — 10 месцаў і эканамічны клас — 40 месцаў. Рэйс па маршруце Мінск — Берлін — Мінск будзе ажыццяўляцца тры разы на тыдзень: па аўторках, чацвяргах, нядзелях.

ВЕСТКИ

Трапіць у Латвію стане прасцей

Вольга Коранева

У Мінску прайшлі беларуска-латвійскія консульскія кансультацыі

Асноўнай тэмай абмеркавання стаў прапанаваны латвійскім бокам новы праект Пагаднення аб спрощаным парадку перасячэння мяжы паміж Беларуссю і Латвіяй жыхарамі прыгранічных тэрыторый. Удзельнікі кансультацый дамовіліся прадугледзіць у гэтым дакуменце «магчымасць выдачы прыгранічнаму насельніцтву льготных шматразовых віз з тэрмінам дзеяння да двух гадоў». Падчас кансультацый беларускі бок выказаў зацікаўленасць у тым, каб пасля далучэння Латвіі да Шэнгена была ўстаноўлена на ўзаемнай аснове плата за выдачу віз у памеры, які не перавышае 35 еўра. Абмяркоўваўся і шэраг іншых пытанняў. У прыватнасці, магчымае павелічэнне з 90 да 180 дзён у год дазволенага тэрміну знаходжання на тэрыторыях дзвюх краін.

Сустрэчы на памяць

Трыста маскоўскіх школьнікаў адправяцца на Цягніку памяці па маршруце Масква — Мінск — Брэст

Акцыя прысвечана подзвігу савецкіх салдатаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Удзельнікі акцыі наведваюць у Беларусі мемарыяльны комплекс “Хатынь”, мемарыял “Брэсцкая крэпасць-герой”, Музей выратаваных каштоўнасцяў. Акрамя таго, маскоўскія школьнікі маюць намер наладзіць канцэрт для ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны і сваіх брэсцкіх аднагодкаў. У праграме паездкі запланавана таксама экскурсія ў Белаежскую пушчу.

Малым гарадам — вялікі клопат

Усё больш непазнавальнымі становяцца малыя гарады і пасёлкі беларускай поўначы — Копысь, Арэхаўск, Багушэўск, Дзісна, Асвея, Барань...

Згодна з абласной праграмай, 40 населеных пунктаў да 2010 года атрымаюць салідныя інвестыцыі. У першую чаргу для развіцця запатрабаваных вытворчасцяў і стварэння рабочых месцаў. Бясспрэчна, прыстойныя ўмовы жыцця, адпачынку і заробкі паспрыяюць замацаванню моладзі на малой радзіме.

ЛІСТ У РЕДАКЦЫЮ

Сапраўднае мастацтва не ведае межаў

Так атрымалася, што з творчасцю вядомага мастака Міхаіла Савіцкага, які родам з вёскі Звянічы Талочынскага раёна, я пазнаёмілася далёка за мяжой.

А было так. Раней я часта гасцявала ў Балгарыі ў сваёй дачкі. Чытала балгарскія газеты. Адночы ўбачыла замітку — у Цэнтральнай выставачнай галерэі Сіфры адкрыта выстава беларускага мастака Міхаіла Савіцкага. З яго творчасцю я была дастаткова добра знаёма: па рэпрадукцыях яго карцін у часопісах, газетах. А ўбачыць непасрэдна арыгіналы ўсё няк не даводзілася. І раптам — такая магчымасць! Абрадавалася неймаверна.

Шмат было сказана добрых слоў на адкрыцці выставы ў адрас нашага земляка, а таксама аб дружбе народаў Беларусі і Балгарыі, якая склалася ў стагоддзях. Памятаю, на выставу мы пайшлі ўсёй сям'ёй. Уражанняў было шмат. Так праўдзіва, усёабдымна, кранаюча раскрыць трагічныя старонкі Вялікай Айчыннай вайны мог толькі той, хто сам іспытаў усе жахі, прайшоў фашысцкія канцлагеры. А Міхаіл Андрэевіч усё перажыў, выпрабаваў сам. На сваіх карцінах ён адлюстравіў таксама родныя і блізкія мясціны. Асабліва ўразлівыя работы “Віцебская брама”, “Легенды аб Мінае Шмараве”, “Партызанская Мадонна”, “Аршанскія партызаны”... І зараз жывы ўспамін, як адна старая балгарка стала на калені перад карцінай “Забойства сям'і партызана” і, стрымліваючы слёзы, усё гаварыла, гаварыла, параўноўвала пакуты беларускага народа з тым, што перажылі балгары пад турэцкім прыгнётам і фашызмам.

Карціны Міхаіла Савіцкага кранаюць сваёй сутнасцю

Выстава карцін мастака Міхаіла Савіцкага ў Сафіі карысталася вялікім поспехам. Цяпер, калі ў Оршы з'явілася свая выставачная зала, стала магчымым часцей бачыць сапраўднае мастацтва.

У юбілейны год мастака (Савіц-

каму нядаўна споўнілася 85 гадоў) хочацца нізка пакланіцца земляку, падзякаваць за яго выдатны талент і так хацелася б сустрэцца з ім і з яго творами ў нашай выставачнай зале.

Аляксандра Дзедзінец

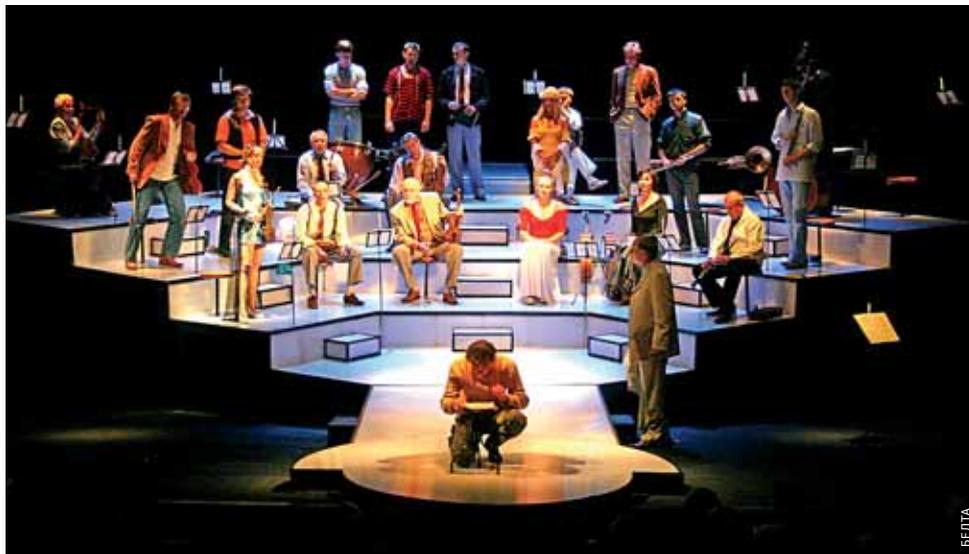
За адзін дзень пасадзяць 10 мільёнаў дрэваў

Дзіяна Грышанова

У акцыі “Дзень лесу” 14 красавіка здолеюць прыняць удзел усе жадаючыя

Штогод вясной і восенню работнікі лясной гаспадаркі высаджваюць маладыя дрэўцы, каб спыніць знікненне лесу. Сёлета плануецца засадзіць маладняком каля сарака тысяч гектараў (гэта прыкладна трэць Бела-вешскай пушчы). Высаджваць будуць каштоўныя беларускія пароды дрэваў: хвоя, ёлку, дуб, бярозу, ліпу. Усяго дзесяць мільёнаў дрэваў — па адным на кожнага жыхара краіны. У пасадках будуць удзельнічаць і прафесіяналы — працаўнікі лягасаяў. Яны будуць дапамагаць і кантраляваць якасць работ добраахвотнікаў. А пасля працоўнага дня будзе арганізаваны вясёлы адпачынак — кожны раён прапануе сваю культурную праграму.

“Вечар” на радзіме Тараса Шаўчэнкі

На сцэне — артысты Купалаўскага тэатра

Вераніка Немалева

На радзіме Тараса Шаўчэнкі ва ўкраінскім горадзе Чаркасах гасцінна прымае тэатр з Беларусі

Тэатр імя Янкі Купалы прадстаўляе Беларусь на Міжнародным тэатральным фестывалі «Сцэна людства», які быў прымеркаваны да 193-й гадавіны

нараджэння народнага паэта Украіны Тараса Шаўчэнкі.

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы другі раз за апошнія паўгода выступіў перад украінскай публікай. Услед за гастроямі ў Кіеве ён прымаў удзел у прадстаўнічым тэатральным форуме па запрашэнню яго арганізатараў.

У гэтага фестывалю ёсць асаблівасць — ён знаёміць з сучаснымі версіямі класічных твораў, якія створаны нацыянальнымі рэжысёрамі розных краін. На сцэне Чаркаскага драматычнага тэатра пад зaslону фестывалю гучала беларуская мова — купалаўцы прадставілі спектакль-рэквіем «Вечар», які паставіў Валерый Раеўскі.

НАВІНЫ З РЭГІЁНАЎ

Спектакль як падзея

На глыбоцкай зямлі — багатыя тэатральныя традыцыі. Тут у фальварку Палевачы нарадзіўся, а ў вёсцы Празарокі пахаваны “бацька беларускага тэатра” Ігнат Буйніцкі — акцёр, рэжысёр і тэатральны дзеяч. Яшчэ ў 1907 годзе ён стварыў у Палевачах аматарскі тэатр, які ў 1910 годзе стаў прафесійным і атрымаў назву Першая беларуская трупа Ігната Буйніцкага. У 1917 годзе акцёр быў адным з ініцыятараў арганізацыі Першага беларускага таварыства драмы і камедыі.

Нядаўна з вялікім поспехам прайшоў на сцэне Глыбоцкага гарадскога цэнтра культуры спектакль па камедыі драматурга Францішка Аляхновіча “Чорт і баба”. Пастаноўка стала падзеяй у культурным жыцці горада. Дарэчы, першы раз гэтая п'еса была пастаўлена ў далёкім 1918 годзе ў Вільні. Францішак Аляхновіч —

мастак рэдкага таленту. Яго плённую працу на ніве тэатра яшчэ сучаснікі ацанілі па заслугах і прысвоілі пісьменніку званне “бацькі найвяшчай беларускай драматургіі”. П'еса “Чорт і баба” — фальклорная, у яе аснове быў пакладзены адзін з варыянтаў вядомай беларускай казкі пад той жа назвай.

На гэты раз рэжысёрам “Чорта і бабы” Аляхновіча выступіў Алег Далгіх. Запомніўся глыбачанам і яго другі спектакль — па п'есе Васіля Ткачова “Курорт для зяця”, а таксама па асабістай п'есе — “Ранены звер”.

Так і хочацца тут прыгадаць выказванне, што дрэнны акцёр зайздросціць поспеху, добры — таленту. Бясспрэчна, што наш сучаснік Алег Далгіх паспяхова вучыцца ў сваіх знакамітых папярэднікаў — Ігната Буйніцкага і Францішка Аляхновіча.

Глыбокае

На шляху “з варагаў у грэкі”...

У Лепеля — шыкоўнае становішча: ён знаходзіцца на беразе маляўнічага возера. На думку гісторыка Аляксандра Качубінскага, назва горада паходзіць ад талышскага слова “Liara” — “Ліпа” (у сэнсе — “возера сярод ліпавых лясоў”). Паводле пісьмовых крыніц, горад вядомы з 1439 года. У вёсцы Суша, на паўвостраве паміж азёрамі Астражкі і Цемніца, захаваліся рэшткі абарончых валюў крэпасці XVI стагоддзя Суша. Гэтая крэпасць была апорным пунктам рускай арміі ў час Лівонскай вайны 1558–1583 гадоў.

Славіцца Лепельскі раён і сваім помнікам гідратэхнічнага будаўніцтва — часткай Бярэзінскай воднай сістэмы, якая была штучным водным шляхам, што злучае басейн Дняпра і Заходняй Дзвіны. Гэтая водная артэрыя была будавана ў 1797–1805 гадах.

І таму вельмі апраўдана, што нядаўна ў культурным асяродку Лепеля вырашылі: неабходна аднавіць знака-

мітую Бярэзінскую водную сістэму і аформіць адпаведны музей. Гэтая водная сістэма мае працягласць у 169 кіламетраў, была будавана па спецыяльным указе імператара Паўла I і адыгрывала вялікую ролю ва ўздыме эканомікі Прыдзвіння. На шчасце, да нашага часу захавалася кантора Бярэзінскай сістэмы, дзе ў хуткім часе і павінен з'явіцца музей, прысвечаны гэтаму унікальнаму інжынернаму збудаванню на шляху “з варагаў у грэкі”.

Лепель

Крыніца для даследаванняў

У аршанскім музеі Уладзіміра Караткевіча адкрылася досыць арыгінальная выстава. На суд глядача выстаўлены абразы і богаслужэбныя кнігі, якія нелегальна вывозіліся праз беларускую мяжу і былі канфіскаваны пры мытным аглядзе. Гэтая калекцыя іканапісу складаецца з твораў вялікарускай школы, дата-

ваных XIX стагоддзем. Тут і Богамаці Адзігітрыя, Богамаці Уладзімірская, Богамаці з дзіцем, Уважэнне (дарэчы, самы вялікі абраз).

Выстава мае вялікае значэнне, бо, акрамя ўсяго, абразы з'яўляюцца крыніцай для даследаванняў па гісторыі мастацтва і этнаграфіі.

Орша

Падрыхтаваў Кастусь Карнялюк

ТУРЫСТЫЧНЫ АТЛАС

Там, дзе водар сена і смак бабуліных бліноў

Адпачыць ад безупыннага шуму і мітусні горада, удыхнуць поўнымі грудзямі свежае паветра, атрымаць асалоду ад цішыні і прыгажосці прыроды, забыць пра надакучлівыя дыеты і зведаць смак здаровай вясковай ежы — ці не мара гэта многіх гараджан

Кацярына Немагай

Сёння, калі хуткімі тэмпамі ідзе развіццё агратурызму, і самае нерэальнае здзяйсняецца. Мне пашчасціла ўпэўніцца ў гэтым асабіста. Адночы давалося трапіць у госці да гаспадароў сядзібы “Свіцязянка” Ганны і Валерыя Кітуноў, што ў вёсцы Варонча Карэліцкага раёна, і на нейкі час апынуцца пад іх клапатлівым наглядом і... сам-насам з прыродай. Хочаш — рыбу лаві ў возеры, якое зусім побач з домам, хочаш — грыбы ў лесе збірай ці катайся дзень на прапелі на веласіпедзе па вясковых сцежках. І наогул можна за цябе ўсё прыдумаць гаспадары. Яны ў гэтай справе сапраўдныя фантазёры і вынаходнікі. Чаго толькі варты зімовы атракцыён на мяхах з саломай — з’ехаць на іх з высокай гары і апынуцца на самай сярэдзіне пакрытага льдом возера! Неяк прапанавала Ганна турыстам такую забаву — спадабалася. Цяпер зімовае катанне стала неад’емнай часткай сэрвісу “Свіцязянка”.

— Уявіце сябе, — гаворыць гаспадыня, — смех, шум навокал. Дарослыя людзі, прыгажуні-жанчыны ды сур’ёзныя мужчыны, нібы дзятва, куляюцца з мяхоў у снег ці пралятаюць куляй па лядовай гладзі возера. А самі шчаслівыя...

Падобных вынаходніцтваў у гаспадароў хапае. У любую пору года можна пакруціцца на вялізнай каруселі, што выраблена з дубу, папарыцца сапраўдным бярозавым венікам у лазні і нават на дэльтаплане палётаць.

Так, у сядзібе шмат зроблена для адпачынку турыстаў: уладкаваны панадворак, пабудаваны вышкі і сялянская хатка з цаглянай печкай, лаўкамі, абразамі, драўлянымі ложкамі з матрацамі і падушкамі, якія напоўнены духмяным сенам, прадумана праграма правядзення вольнага часу. А з чаго

У вёсцы асабліва адчуваецца шчодрая гасціннасць гаспадароў

ўсё пачыналася?

— Дзеці выраслі, раз’ехаліся, кожны цяпер будзе сваё жыццё, — гаворыць Ганна Кітун. — Дом стаўся такім вялікім і пустым, што ад адчування адзіноты і незанятасці хацелася бегчы хоць на край свету.

І што вы думаеце? Пабегла! Жанчына пабывала ў розных краінах — Італіі, Партугаліі, пакалясіла па былым Саюзе, і ўсюды цікавілася, як прымаць у асабістым доме турыстаў. Пасля ўступіла ў грамадскую арганізацыю “Агра-і экатурызм”, якая з’явілася ў Беларусі. Але канчатковае рашэнне стварыць у сябе ў Варончы аграсядзібу прыняла пасля паездкі

ў Аўстралію да свайго дзядзькі. Пачаставала яго сваімі хатнімі блінчыкамі, а ён вазымі ды і скажы амаль што лёсавызначальнае для Ганны Іванаўны: “Заставайся, пляменніца, мы з тваімі блінчыкамі ў Сіднеі такі бізнес наладзім!”

І тут Ганна задумалася усур’ёз, а чаму яна гэтым бізнесам не можа займацца на радзіме? Дваццаць сем гадоў прапрацавала ў сістэме грамадскага харчавання, да пенсіі была загадчыцай сталовай на хлебавазодзе. Гатаванне ежы — яе захапленне. Адночы Ганна Іванаўна стала лаўрэатам міжнароднага фестывалю, які праходзіў у Італіі, і той халаднік (на бярозавым соку, з

часнаком і смятанай), за які яна атрымала перамогу, уваходзіць цяпер у абавязковы асартымент абедаў для турыстаў ужо на сядзібе “Свіцязянка”. Пастаяльцы тут заўсёды з задавальненнем смакуюць стравы, што прыгатаваны па старадаўніх беларускіх рэцэптах — дранікі са смятанай, рулет з языка, фаршыраваныя грыбамі яйкі, свінныя ножкі. І, канешне ж, фірменнае блюдо — “бліны па-цырынску”, якія пакарылі некалі дзядзьку ў далёкай Аўстраліі.

— Гатаваць я умею і люблю, — прызнаецца гаспадыня. — Люблю прымаць гасцей. У творчым захапленні для мяне не мае асаблівай

розніцы: прыгатаваць прысмакаў на дваіх ці на дзесяцых чалавек. Галоўнае — працэс. Успамінаю стравы, сакрэты якіх пераняла ў матулі і бабулі. Яны ў мяне былі сапраўднымі віртуозамі ў кулінарыі.

Разнастайная і культурная праграма. Пешшу ці на веласіпедзе можна дабрацца да легендарнага возера Свіцязь, пахадзіць па беразе, углядаючыся ў празрыстую, чысцютку, “як сляза паненкі” (пісаў Адам Міцкевіч у сваім творы) ваду: можа пашчасціць пабачыць ундзін. Дагэтуль існуе легенда, што яны жывуць у возеры, а ў народзе іх называюць свіцязанкамі (адсюль і назва сядзібы). Праславіў возера Адам Міцкевіч. І цяпер яшчэ гэтыя мясціны памятаюць яго: і вада ў возеры, і дубы, што растуць на берагах. Тут вырас паэт, тут закахаўся, менавіта тут нарадзіліся, напэўна, лепшыя яго творы — “Свіцязь” і “Свіцязянка”. Ад возера рукой падаць да Мікалаеўшчыны — радзімы славутага песняра Якуба Коласа. Побач са “Свіцязянкай” знаходзяцца касцёл і царква — помнікі беларускай архітэктуры. Для аматараў больш далёкіх вандровак Валерыя і Ганна арганізуюць экскурсіі ў Мір, Нясвіж, Жыровічы, Тугановіцкі парк.

Турысты цэняць клопат гаспадароў. Трапіўшы сюды адпачыць, яны нібы прырастаюць душой да прыгожых мясцін, а гаспадарам становяцца сябрамі. Часта на выхадныя прыязджаюць гараджане, са сталіцы, з-за мяжы. Дарэчы, першымі пастаяльцамі былі, як ні дзіўна, канадцы, пасля спыняліся палякі, немцы, французы. Збіраючыся дадому, абавязкова гавораць “Дзякуй!”, абяцаюць вярнуцца. І многія вяртаюцца яшчэ і яшчэ раз ў гэтую вёсачку ў Карэліцкім раёне, дзе так смачна пахне сенам па начах, дзе кормяць блінамі па старадаўніх рэцэптах.

Жыццё ў стылі “маркетры”

Вікторыя Самойлава

Пейзажы з маленькіх кавалачкаў шпону — гэтаму рэдкаму і незвычайнаму мастацтву беларускі мастак Мікалай Канаценкаў прысвяціў 30 гадоў. У Мінску адкрылася яго персанальная выстава. На ёй умелец прадставіў свае лепшыя работы.

Замест палатна — драўляная дошка, замест фарбаў — кавалачкі шпону. Мастак Мікалай Канаценкаў родам з Смаленска, але большую частку жыцця правёў у Беларусі. Ён адзіны ў краіне майстар, які стварае малюнкi ў тэхніцы маркетры. Сюжэты малюнкаў, па прызнанню мастака, падказвае прырода: “Я бачу, як промні сонца праходзяць скрозь дрэвы, і думаю, што магу яшчэ што-небудзь дадаць. Напрыклад, лісце — і атрымаць вясень, працягую сонцам”.

Асноўны матэрыял для малюнкаў — шпон бука, ясеня, дуба. Усяго на выставе прадстаўлена трынаццаць работ. Кожную з іх мастак ствараў каля года. Працэс, гаворыць ён, вельмі працаёмкі, але ад гэтага не меней цікавы: “Шпон сам па сабе дае вялікае каляровае багацце, таму гэтая тэхніка непараўнальная ні з чым”. З прылад мастак выкарыстоўвае толькі нож. Усе дэталі драўлянай мазаікі складае рукамі. Стварае, у асноўным, вясковыя пейзажы і нацюрморты. Мастацтва маркетры сёння не вывучаюць ні ў адной мастацкай школе. Але майстар верыць, што ў яго знойдуцца паслядоўнікі. Тыя, хто ўбачыць у прыродзе нагуральную прыгажосць і зробіць яе прыкметнай усім.

Аўгустоўскі канал у кнізе “Памяць”

Юрый Акулаў

Асобны раздзел кнігі-хронікі “Памяць. Гродзенскі раён” будзе прысвечаны Аўгустоўскаму каналу

Да верасня 2008 года плануецца перавыданне кнігі, якая выйшла ў 1993 годзе. У новым варыянце будзе расказана як пра гісторыю канала, так і пра сённяшнія дні гэтага помніка архітэктуры. Будучы змешчаны і фотаздымкі, якія адлюстроўваюць Аўгустоўскі канал да і пасля рэканструкцыі.

Плануецца абнавіць таксама і іншыя раздзелы кнігі, бо некаторыя звесткі састарэлі, з’явілася новая інфармацыя з гісторыі раёна. Так, напрыклад, у ёй будзе расказана аб узведзеных аграгарадках, новых мемурыялах, якія ўвекавечылі памяць аб абаронцах Айчыны і ахвярах вайны. Зараз рэдакцыя ў складзе гісторыкаў, краязнаўцаў, навукоўцаў ужо прыступіла да работ па зборы і падрыхтоўцы матэрыялаў, якія папоўняць кнігу. Выдадзена яна будзе за кошт сродкаў мясцовага і рэспубліканскага бюджэтаў.

Чароўны востраў з глыбіні стагоддзяў

Востраў або выспа — гэта архаічнае ўяўленне старажытных народаў пра Сусвет. Легенды і паданні, якія раскажваюць пра такі востраў, не пералічыш.

Ірына Клімковіч

Але самай старой пісьмовай міфалагічнай згадкай з'яўляецца старажытнаегіпецкі папірус, створаны ў XX-XVII стагоддзях да нашай эры, дзе распавядаецца пра вандроўніка, чый карабель разбіўся, а ён сам патрапіў на невядомы востраў. А там пануе добрабыт і дастатак, расце прыгожы сад, а яго гаспадаром з'яўляецца магутны змей, які нарэшце адорвае таго чалавека незлічоным багаццем і рознымі падарункамі. У беларускім варыянце таксама існуюць падобныя паданні, да прыкладу, пра востраў на Асвейскім возеры, дзе адбываюцца цуды. На выспе ёсць дзве гары — Пярунка (Лемяшоўка), у якую, паводле падання, заўсёды б'е Пярун, і Гарадок, куды нібыта праваліўся пастушок. Там ён убачыў міфічных Бабу і Дзеда — беларускіх міфічных першапродкаў і заснавальнікаў свайго Іншасвету, а побач з імі сабаку на шворку — ахоўніка гэтага Іншасвету. Старыя насыпалі хлопчыку поўныя кішэні золата і вывелі наверх. Пастушок вярнуўся дахаты і расказаў усім пра здарэнне. Суседзі паслалі туды двух іншых хлопцаў, але тыя не вярнуліся. А паданне пра востраў Езярышчанскага возера на Віцебшчыне гаворыць, што ў падзямеллі з жалезнай брамай жыла прыгожая дзяўчына — чараваная князёўна. Часам яна выходзіла на паверхню

з двума вялікімі сабакамі. Дзяўчына закахалася ў рыбака і паказала яму месца, дзе схаваны скарб. Ёсць і іншага кшталту паданні, але ў іх таксама паўтараецца матыў пра схаваны скарб, захапанне золата. Так, на востраве Гарадзішчанскага

шчыне.

У канцы XIX стагоддзя нямецкі фалькларыст Цемрых сапаставіў такія паданні, легенды і прышэшоў да высновы, што ў большасці выпадкаў гэтыя міфічныя выспы ні што іншае, як першапачаткова

як дагістарычная, сакральная прарадзіма, на якой жыве і ахоўвае яе не менш дагістарычны і сакральны першапродак чалавецтва — міфічны цар Змей. Згадка пра такі востраў сустракаецца ў замовах ад змей: "На моры на востраві стаяў

ваюцца ўсялякія даброты, з іншага — ён лічыцца неясным месцам. Пра такі выпадак распавядаецца ў паданні пра два востравы на Сененскім возеры. На вялікім востраве жыў добры дух, а на маленькім — ліхі, які зрэшты перамог добрага і забраў сабе вялікі востраў. Трагічна заканчваецца жыццё Князя і яго жонкі, якія некалі пасяліліся ў каменным замку на выспе Чырвонага возера, ці, па-іншаму, Князь-возера. Падчас вясенняй паводкі на Прыпяці паднялася вада ў возеры, і крыгамі знесла замак, застаўся толькі падмурак ад яго.

Пра тое, што такія мясціны былі сакральнымі для нашых продкаў, гавораць некаторыя іх назвы: Царкавішча, Святы Востраў. На шмат якіх выспах сярод азёр і балот паданні ўзгадваюць храм, як на возеры Вялец у Глыбоцкім раёне, замак (згаданае вышэй Князь-возера ў Жыткавіцкім раёне), панскі палац на возеры Вейна ў Бялыніцкім раёне, якія потым праваліліся або сыйшлі пад ваду. Каля пасёлка Друя ў Браслаўскім раёне на Заходняй Дзвіне на вялікім востраве, паводле падання, княгіня Вольга заклала фундамент храма Праабражэння Гасподня. Варта згадаць пра яшчэ адзін сакральны востраў — Востраў Буян, які, сыходзячы з беларускага фальклору, знаходзіцца далёка за морам і надзелены фантастычнымі рысамі іншасвету.

Востраў, які захоўвае таямніцы

возера ў Шумілінскім раёне "гулялі паны і закапалі там золата", а на востраве сярод балота паблізу мястэчка Пагост (Бярэзінскі раён) "адпачываў літоўскі князь Віцель і выпадкова згубіў там таксама золата". На Сіверскім возеры плыла на ладзі знамяпаная пані. Раптам ладзі заганула разам са скарбам, і на гэтым месцы ўтварыўся востраў. Памяць пра цудоўны райскі сад захавалася ў паданні пра чатыры святыя выспы з прыгожымі бярозавымі гаімі. Выспы знаходзяцца на возеры Цётча на Віцеб-

вае месцазнаходжанне памерлых продкаў. Гэтае на дзіва слушнае меркаванне дае разгадку таямнічага вострава. Так, згодна Гесіэду, Іншасвет месціўся на далёкіх выспах у акіяне, на так званых "шчаслівых выспах". Магчыма, што і нашыя продкі сяліліся раней каля мора, возера, ракі, балота ці яшчэ якой вадзі, а месца для пахавання выбіралі недзе за воднай прасторай, на далёкім востраве. Памяць пра такую краіну продкаў — цудоўны востраў — захавалася і выступае ў беларускай міфалогіі

куст, а ў том кустве ляжыць змяя Шкурапя..." і "Ёсць на моры, на кіяні выспа, на той высці стаіць дуб курганаваты, бурганаваты. У том дубі залатое гняздо; у том гняздзе ляжыць змяя, усім змяям царыца..." Пазнейшыя антрапаморфныя персанажы беларускіх легенд і паданняў: Баба, Дзед, паны, князь, князёўна і з'яўляюцца персаніфікацыяй цітанічнага Змея.

Варта сказаць, што не заўсёды ў беларускіх міфах Іншасвет падаецца станоўча. Часцей ён бачыцца дваіста: з аднаго боку яму прыпіс-

А лялькі, як людзі

Валерыя Сарокіна

Лялькі ў нацыянальных жаночых касцюмах народаў розных краін свету прадстаўлены на новай выставе, якая адкрылася ў музеі беларускай народнай культуры на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У аснове экспазіцыі — асабістая калекцыя загадчыцы музея прафесара Ірыны Казаковай, якая назвала выставу "Жанчына-вясна". Экспазіцыя знаёміць з традыцыямі, гісторыяй і асаблівасцямі касцюмаў беларусак, украінак, расіянак, а таксама жыхарак Грэцыі, Кітая, Турцыі і Мальты.

Пакой-музей беларускай народнай культуры адкрыўся летась да 85-годдзя Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Яго фонды налічваюць каля 300 экспанатаў, там ёсць і унікальная калекцыя ручнікоў XVIII-XIX стагоддзяў, і дубовыя жарнавы XVIII стагоддзя.

Ласункі з "Куфэрка Калдуна"

У Хельсінкі можна будзе пачаставацца ласункамі з "Куфэрка Калдуна". Спецыяльную прадукцыю з сімволікай "Еўрабачання" падрыхтуюць беларускія вытворцы. Гэта будзе двухпавярховая скрынка цукерак "Куфэрка Калдуна" кандытарскай фабрыкі "Камунарка" і напоі: бальзам і настойка на травах з лагатыпам "Еўрабачання" і малюнкам спевака Дзмітрыя Калдуна. Такім чынам абыгрываецца сцэнічнае імя выканаўца — чараўніцтва, магія з выкарыстаннем траў, лекавых напояў. Ласункі і напоі ад беларускага Калдуна будуць гатовы ўжо ў сярэдзіне красавіка.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

Урокі Дзеда Усёведа

Прывітанне, мае дарагія хлопчыкі і дзяўчынкі!

Тэма сённяшняга ўрока — "Абутак".

Абутак — обува.

Абутковы — обувной.

Абутнік (абутніца) — обувщик (обувщица).

Абцас — каблук.

Бот (боты) — сапог (сапоги).

Туфель (туфлі) — туфля (туфли).

Валёнак (валёнкі) — валенок (валенки).

Тапачкі — тапочки.

Чаравік (чаравікі) — ботинок (ботинки).

Красоўкі — кроссовки.

Вусцілка, сцілка — стелька.

Падэшва — подошва.

Халыва (бота) — голенище (сапога).

Прачытайце словы, якія вы ведалі да заняткаў. Выпішыце словы, з якімі сустрэліся ўпершыню. Складзіце з імі сказы.

Загадка

Сам у ботах, а хаджу на галаве.
(Цвік у боце).

Прыказкі і прымаўкі

Не ганьбуй старым ботам, покі новага не пашыў.

Бот не князь, абуў — ды ў гразь.

З лапця туфля не зробіш.

Для цікаўных

У выніку археалагічных рас-

Міхаіл Сінкевіч з вёскі Сасноўка (Гомельская вобл.) пляце лапці па-майстэрску

копак у Мінску, Пінску, Полацку і іншых гарадах Беларусі выяўлены майстэрні па апрацоўцы скуры і вырабу абутку ў XI-XII стагоддзях. Гарбарна-шавецкае рамяство было самастойнай галіной.

На працягу стагоддзяў асноўнымі відамі абутку гараджан былі чаравікі і боты. Магнаты і гарадская значь насілі абутак вытанчаных формаў з дарагіх матэрыялаў, упрыгожаны спражкамі, бантамі.

Абутак жыхароў вёсак і мястэчак быў прасцейшы, яго выраблялі ў хатніх умовах або рамеснікі-шаўцы. Самы старажытны тып абутку складаўся з трох частак: абгортка (дзве полкі палатна, якім абгортвалі ногі), прывязак (вілі з пнянкі, конскага воласу, са скуры), і ўласна абутак (плечыны ці скураны). Мелі пэўнае пашырэнне і дзеравяшкі (абутак з дрэва). Асноўны від плеченага абутку, што бытаваў да пачатку XX стагоддзя, — лапці (шчарбакі, кавярзні), якія плялі з лыка ці пнянкі. Скураны абутак падзяляўся на два віды: шыты з аднаго кавалка скуры (пасталы) і з прышытай падэшвай і абцасам (боты, чаравікі). Валены з воўны абутак (валёнкі) набыў пашырэнне ў XIX стагоддзі, бытуе і цяпер. На гэтым я заканчваю свой урок. Да новых сустрэч!

Ваш Дзед Усёвед